

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om planering av och statsandel för social- och hälsovården

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att lagen om planering av och statsandel för social- och hälsovården ändras så att justeringen av kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna görs vart fjärde år. Till lagen föreslås även bli fogad en bestämmelse som gäller uppbörd hos kommunen av skillnaden mellan statsandelen och utjämningsposterna, dvs. den på skatteinkomster baserade utjämnings- och överföringsutjämnings, i ett sådant undantagsfall där utjämningsarnas belopp är större än statsandelen.

Slutposterna av statsandelen för de drifts-

kostnader inom social- och hälsovården som har uppkommit före 1993 har periodiserats på åren 1993—1997. Det föreslås också att den post av nämnda slutposter som har överförts till 1999 skall betalas först 2000.

Propositionen hänför sig i fråga om de ändringar som gäller justeringen av kostnadsfördelningen och utbetalningen av gamla statsandelsposter till budgetpropositionen för 1999 och avses bli behandlad i samband med den.

Lagen avses träda i kraft vid ingången av 1999.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	Sida
PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
ALLMÄN MOTIVERING	3
1. Nuläge och bedömning av nuläget	3
1.1. Justering av kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna	3
1.2. Uppbörd av skillnaden mellan utjämningsposterna och statsandelen hos kommunen	4
1.3. Slutposter enligt det tidigare statsandelssystemet	4
2. Propositionens mål och de viktigaste förslagen	4
3. Propositionens verkningar	5
3.1. Ekonomiska verkningar	5
3.2. Verkningar i fråga om organisation och personal	5
3.3. Verkningar för medborgarna	5
4. Beredningen av propositionen	5
DETALJMOTIVERING	6
1. Lagförslag	6
2. Ikraftträdande	6
LAGFÖRSLAG	
Lag om ändring av lagen om planering av och statsandel för social- och hälsovården	7
BILAGA	
Parallelltexter	8
Lag om ändring av lagen om planering av och statsandel för social- och hälsovården	8

ALLMÄN MOTIVERING

1. Nuläge och bedömning av nuläget

1.1. Justering av kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna

I 18 § lagen om planering av och statsandel för social- och hälsovården bestäms om bibehållande av kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna. Med stöd av 1 mom. fördelar sig kostnaderna för den kommunala social- och hälsovården mellan kommunerna och staten så att kommunernas andel av de lagenliga kostnaderna är 75,8 % och statens andel 24,2 %. Med stöd av 3 mom. utreds kostnadsfördelningen vartannat år (justeringsår). Om den genomförda kostnadsfördelningen beräknad på riksnivå för året före justeringsåret skiljer sig från situationen enligt 1 mom., skall beloppen av statsandelarna justeras så att kostnadsfördelningen återgår till nivån enligt 1 mom. vid ingången av året efter justeringsåret. Om uppgifterna för året före justeringsåret då inte är tillgängliga, används uppgifterna från föregående år.

Med stöd av gällande paragraf skall kostnadsfördelningen utredas första gången 1998, som är justeringsår. Den genomförda kostnadsfördelningen utreds på basis av uppgifter från 1997 eller 1996 och nödvändiga justeringar görs i samband med budgeten för 1999. Förfarandet är inte möjligt i fråga om det första justeringsåret, dvs. 1998, eftersom det då inte ännu är möjligt att få jämförelseuppgifter från det nya statsandelssystemet som grund för justeringen. Vid utredningen av kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna härstammar de färskaste tillgängliga uppgifterna om kommunernas och samkommunernas ekonomi- och verksamhetsstatistik med beaktande av beredningstidtabellen för budgetpropositionen för 1999 från 1996, dvs. från tiden före statsandelsreformen, som genomfördes vid ingången av 1997.

Justeringen av kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna vartannat år förorsakar svårigheter av den anledningen att förfarandet också strider mot den tidtabell som på basis av statsandelsbestämmelserna iakttas inom andra förvaltningsområden. En-

ligt 6 § 2 mom. lagen om statsandelar till kommunerna (1147/1996) skall justeringen av kostnadsfördelningen göras vart fjärde år. Med stöd av sistnämnda moment utreds kostnadsfördelningens utveckling på riksnivå och i sin helhet mellan staten och kommunerna. De genomsnittliga markbelopp eller kalkylerade kostnader som ligger till grund för uppgiftsbaserade statsandelar eller fastställandet av dem justeras på det sätt som utredningarna förutsätter vart fjärde år (justeringsår) enligt vad som föreskrivs i lagen om planering av och statsandel för social- och hälsovården (733/1992) och lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet (635/1998).

I den regeringsproposition (RP 149/1996 rd) som gällde 18 § i lagen om planering av och statsandel för social- och hälsovården föreslogs att kostnadsfördelningen utreds vart fjärde år. I ett betänkande (24/1996) som riksdagens förvaltningsutskott avlät med anledning av propositionen föreslogs dock att paragrafen ändras för att uppföljningen av de grunder som avgör storleken på statsandelarna för social- och hälsovården skall kunna påskyndas. Detta ansågs vara angeläget i synnerhet därför att betydande ändringar ansågs ha skett i kommunernas uppgifter bl.a. på grund av utvidgningen av dagvårds-skyldigheten och ändringarna i utkomstskyddet för arbetslösa. Enligt förvaltningsutskottet bör man vid bedömningen av kommunernas statsandelar snabbare än vad som föreslagits kunna beakta både den nära förestående ändringen i befolkningsstrukturen och sysselsättningens utveckling samt dess verkningar på flyttningen inom landet.

Den justering av kostnadsfördelningen som görs vartannat år kan dock inte särskilt motiveras med att statsandelssystemet för social- och hälsovården förutsätter snabbare ändringar i de grunder som bestämmer statsandelen för social- och hälsovården. T.ex. förändringarna beträffande statsandelsuppgifternas omfattning och kvalitet beaktas i kostnadsnivån, om de förorsakas av en lag eller förordning om den aktuella statsandelsuppgiften, en föreskrift som en statlig myndighet meddelat med stöd av en lag eller förordning, en riksomfattande plan eller stats-

budgeten. Dessutom blir flera förändringar i förhållandena i kommunerna, t.ex. ett utökat antal barn under skolåldern, automatiskt beaktade via grunderna för bestämmande av statsandelen.

1.2. Uppbörd av skillnaden mellan utjämningsposterna och statsandelen hos kommunen

Statsandelarna jämnas ut på grundval av kommunernas skatteinkomster. Om kommunens kalkylerade skatteinkomst per invånare överskrider utjämningsgränsen, minskas kommunens statsandelar med stöd av 7 § 2 mom. lagen om statsandelar till kommunerna med ett belopp som utgör 40 % av skillnaden mellan de per invånare i kommunen beräknade kalkylerade skatteinkomsterna och utjämningsgränsen, dock högst 15 % av kommunens kalkylerade skatteinkomst (utjämningsavdrag).

Med stöd av 17 § 2 mom. i lagen om statsandelar till kommunerna hänförs de på skatteinkomsterna baserade utjämningsarna av statsandelarna till statsandelarna enligt denna lag, lagen om planering av och statsandel för social- och hälsovården samt lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet i samma proportion som statsandelsanslagen för dem står till varandra i statsbudgeten. I 3 mom. föreskrivs om en situation där statsandelen för ett förvaltningsområde inte räcker till att täcka negativa utjämningsposter. Då uppbär statsandelsmyndigheten eller vederbörande ministerium skillnaden av kommunen.

I 31 § i lagen om statsandelar till kommunerna föreskrivs vidare om en övergångsutjämnings, genom vilken effekterna av förändringen i statsandelssystemet skall utjämnas under 1997—2001. Med stöd av 4 mom. gäller i fråga om betalningen och inriktningen av övergångsutjämnings vad som i 17 § föreskrivs om den på skatteinkomsterna baserade utjämnings av statsandelarna. Sålunda kan det sammanlagda beloppet av utjämnings baserad på kommunens skatteinkomster och övergångsutjämnings vara negativt och större än kommunens statsandel, varvid skillnaden uppbärs hos kommunen på ovan nämnt sätt.

Statsandelarna för social- och hälsovården har 1998 blivit mindre än utjämningsavdragen i Esbo och Grankulla, och man har därför varit tvungen att återkräva skillnaden hos

dessa kommuner. I lagen om planering av och statsandel för social- och hälsovården ingår ingen särskild bestämmelse om uppbörd i sådana situationer. Eftersom det belopp som skall uppbäras i enskilda fall kan bli relativt högt och uppbördsförandet sannolikt kommer att tillämpas på allt fler kommuner under de närmaste åren, vore det klarast att utfärda bestämmelser om saken i lagen.

1.3. Slutposter enligt det tidigare statsandelssystemet

Enligt 46 § 1 mom. lagen om planering av och statsandel för social- och hälsovården betalas slutposterna av statsandelen för driftskostnader som har uppkommit innan denna lag träder i kraft årligen i lika stora poster under 1993—1997. För slutposter som periodiserats på detta sätt betalas 1994 års post på basis av gällande bestämmelse dock först 1999.

Ovan nämnda periodiserade slutposter är slutposterna av statsandelen för driftskostnader för verksamhet i enlighet med en tidigare lag om planering av och statsandel för social- och hälsovården (677/1982), som var i kraft fram till utgången av 1992. Betalningen av slutposterna baserar sig på att de förskott på statsandelar som kommunerna och samkommunerna får har varit mindre än de faktiska kostnaderna.

2. Propositionens mål och de viktigaste förslagen

Det föreslås att justeringen av kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna i fortsättningen görs vart fjärde år på ovan nämnda grunder. Förfarandet skulle då motsvara kommunernas allmänna statsandel och tidtabellen för den motsvarande justering som görs i den.

Dessutom föreslås att till lagen fogas bestämmelser som gäller uppbörd av utjämnings baserad på kommunernas skatteinkomster och övergångsutjämnings till staten till de delar beloppet av dessa överskrider kommunens statsandel. Syftet vid uppbörden är att samma principer som vid betalning av positiva skatteinkomstutjämnings i tillämpliga delar skall iaktas. Eftersom statsandelarna för social- och hälsovården och på motsvarande sätt de utjämningsposter som hänför sig till dem i enskilda fall kan

vara stora, kan även beloppet av den skillnad som återkrävs blir relativt stort. På denna grund skall skillnaden i princip periodiseras i lika stora månatliga poster som i regel uppbärs senast den 11 i månaden. Detta förfarande motsvarar den praxis som iaktogs redan 1998. Med anledning av att den skillnad som skall uppbäras är så liten eller av något annat särskilt skäl kan vederbörande ministerium dock besluta om betalningsposter som avviker från det ovan nämnda.

I anslutning till budgetpropositionen för 1999 föreslås i fråga om de slutposter av statsandelen för driftskostnader inom social- och hälsovården som uppkommit före 1993, vilka periodiserats på åren 1993—1997, att den slutpost som överförts till 1999 skall betalas först 2000.

3. Propositionens verkningar

3.1. Ekonomiska verkningar

Kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna justeras vart fjärde år, vilket innebär att justeringen inte görs 1998. Uppskjutandet av justeringen har ekonomiska verkningar. Eftersom de jämförelseuppgifter som behövs för justering av kostnadsfördelningen av skäl som anförs i motiveringen dock inte är tillgängliga, kan inte heller omfattningen av verkningarna närmare uppskattas.

Bestämmelsen om uppbörd av skillnaden mellan statsandelen och utjämningsposterna, dvs. utjämnningen baserad på kommunernas skatteinkomster och övergångsutjämnningen, innebär att nuvarande praxis skrivs in i lagen. Bestämmelsen har sålunda inga ekonomiska verkningar.

Slutposterna av statsandelen för de driftskostnader inom social- och hälsovården som

har uppkommit före 1993 har periodiserats på åren 1993—1997. Det föreslås att den post av nämnda slutposter som har överförts till 1999 skall betalas först 2000. Detta innebär att inkomster på ca 66 milj. mk för kommunerna och samkommunerna skjuts upp med ett år.

3.2. Verkningar i fråga om organisation och personal

Förslagen bedöms inte ha några verkningar i fråga om organisation och personal.

3.3. Verkningar för medborgarna

Förslagen innehåller inga ändringar i den materiella lagstiftningen om social- och hälsovårdstjänster eller kommunernas skyldigheter och inte heller i grunderna för fastställande av statsandelen. De bedöms inte heller ha verkningar för medborgarna.

4. Beredningen av propositionen

Propositionen har beretts som tjänsteuppdrag vid social- och hälsovårdsministeriet.

De ändringsförslag som ansluter sig till justeringen av kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna samt uppbörden av skillnaden mellan utjämningsposterna och statsandelen har behandlats i statsandelssektionen inom delegationen för kommunal ekonomi och kommunalförvaltning vid utredningen av lagförslag som har samband med budgetpropositionen för 1999. Då konstaterades att det inte är nödvändigt att behandla dessa förslag särskilt i delegationen. Förslaget gällande överföringen av betalningen av slutposterna i 1994 års statsandel hänför sig till budgetpropositionen för 1999.

DETALJMOTIVERING

1. Lagförslag

18 §. *Bibehållande av kostnadsfördelningen.* Paragrafens 3 mom. föreslås bli ändrat så att justeringen av kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna görs vart fjärde år. På basis av ikraftträdelsebestämelsen utreds den första kostnadsfördelningen 2000, eftersom gällande system trädde i kraft vid ingången av 1997. Då motsvarar tidtabellen för förfarandet det förfarande som iakttas i statsandelssystemen inom andra förvaltningsområden.

19 §. *Uppbörd av skillnaden mellan utjämningsposterna och statsandelen.* I stället för den paragraf som upphävts föreslås en ny paragraf där uppbörden av skillnaden mellan statsandelen och utjämningsposterna, dvs. utjämnningen baserad på kommunens skatteinkomster och övergångsutjämnningen, regleras i ett sådant undantagsfall att beloppet av dessa utjämningsavdrag är större än kommunens statsandel. Skillnaden bör i regel betalas i lika stora poster senast den 11 varje månad. Uppbördsdagen är då den samma som betalningsdagen för statsandelarna.

Vederbörande ministerium kan på basis av att skillnaden är liten eller av något annat särskilt skäl besluta att skillnaden bärs upp med avvikelse från de normala månatliga posterna eller förfallodagarna. Om skillnaden är liten, t.ex. några tusen mark, är det inte ändamålsenligt att dela in den i månatliga poster utan t.ex. i en eller två poster.

Undantag från den normala förfallodagen kan göras t.ex. i fråga om årets första post. Eftersom beslut om uppbörd av skillnaden ofta kan fattas först i slutet av kalenderåret, hinner beslutet inte alltid delges inom rimlig tid före den 11 januari.

46 §. *Tillämpning av tidigare stadganden.* Slutposterna av statsandelen för de driftskostnader inom social- och hälsovården som kommunerna och samkommunerna åsamkats före 1993 har periodiserats på åren 1993—1997. Enligt förslaget skall den post av nämnda slutposter som överförts till 1999 betalas först 2000.

Ikraftträdelsebestämmelse. Avsikten är att lagen träder i kraft vid ingången av 1999. Den kostnadsfördelning som avses i 18 § utreds första gången 2000, vilket motsvarar tidtabellen för justering av kostnadsfördelningen i de andra förvaltningsområdenas statsandelssystem.

2. Ikraftträdande

De föreslagna ändringarna gällande justeringen av kostnadsfördelningen och utbetalningen av slutposterna av gamla statsandelar hänför sig till budgetpropositionen för 1999 och lagförslaget avses bli behandlat i samband med den. Lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 1999.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

Lag

om ändring av lagen om planering av och statsandel för social- och hälsovården

I enlighet med riksdagens beslut ändras i lagen den 3 augusti 1992 om planering av och statsandel för social- och hälsovården (733/1992) 18 § 3 mom. och 46 § 1 mom., dessa lagrum sådana de lyder, 18 § 3 mom. i lag 1150/1996 och 46 § 1 mom. i lag 1414/1997, samt fogas till lagen i stället för den 19 § som upphävts genom nämnda lag 1150/1996 en ny 19 § som följer:

18 §

Bibehållande av kostnadsfördelningen

Kostnadsfördelningen utreds vart fjärde år (*justeringsår*). Om den genomförda kostnadsfördelningen beräknad på riksnivå för året före justeringsåret skiljer sig från situationen enligt 1 mom., skall beloppen av statsandelarna justeras så att kostnadsfördelningen återgår till nivån enligt 1 mom. vid ingången av året efter justeringsåret. Om uppgifterna för året före justeringsåret då inte är tillgängliga, används uppgifterna från föregående år. I samband med utredningen av kostnadsfördelningen kan den inbördes avvägningen av bestämningsgrunderna för statsandelen ändras så att den motsvarar de förändringar som inträffat i servicebehovet.

19 §

Uppbörd av skillnaden mellan utjämningsposterna och statsandelen

Om den statsandel som enligt denna lag beviljats kommunen för driftskostnader är

mindre än de markbelopp som enligt 17 § 2 mom. och 31 § 4 mom. lagen om statsandelar till kommunerna skall dras av från den, skall kommunen betala skillnaden till staten. Skillnaden uppbärs i lika stora poster senast den 11 varje månad, om inte vederbörande ministerium på grundval av att skillnaden är liten eller av någon annan särskild orsak bestämmer något annat.

46 §

Tillämpning av tidigare stadganden

För kostnader som har uppkommit innan denna lag träder i kraft betalas statsandel enligt de bestämmelser som gäller vid ikraftträdandet. Slutposterna av statsandelen för driftskostnader som har uppkommit innan denna lag träder i kraft betalas dock årligen i lika stora poster under 1993—1997. Av de på detta sätt periodiserade slutposterna betalas 1994 års post dock först 2000.

Denna lag träder i kraft den 1999.

Den kostnadsfördelning mellan staten och kommunerna som avses i 18 § utreds första gången 2000.

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

Helsingfors den 2 oktober 1998

Republikens President

MARTTI AHTISAARI

Minister Terttu Huttu-Juntunen

Lag

om ändring av lagen om planering av och statsandel för social- och hälsovården

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen den 3 augusti 1992 om planering av och statsandel för social- och hälsovården (733/1992) 18 § 3 mom. och 46 § 1 mom.,
dessa lagrum sådana de lyder, 18 § 3 mom. i lag 1150/1996 och 46 § 1 mom. i lag 1414/1997, samt
fogas till lagen i stället för den 19 § som upphävts genom nämnda lag 1150/1996 en ny 19 § som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

18 §

Bibehållande av kostnadsfördelningen

Kostnadsfördelningen utreds vartannat år (*justeringsår*). Om den genomförda kostnadsfördelningen beräknad på riksnivå för året före justeringsåret skiljer sig från situationen enligt 1 mom., skall beloppen av statsandelarna justeras så att kostnadsfördelningen återgår till nivån enligt 1 mom. vid ingången av året efter justeringsåret. Om uppgifterna för året före justeringsåret då inte är tillgängliga, används uppgifterna från föregående år. I samband med utredningen av kostnadsfördelningen kan den inbördes avvägningen av bestämningsgrunderna för statsandelen ändras så att den motsvarar de förändringar som inträffat i servicebehovet.

Kostnadsfördelningen utreds vart *fjärde* år (*justeringsår*). Om den genomförda kostnadsfördelningen beräknad på riksnivå för året före justeringsåret skiljer sig från situationen enligt 1 mom., skall beloppen av statsandelarna justeras så att kostnadsfördelningen återgår till nivån enligt 1 mom. vid ingången av året efter justeringsåret. Om uppgifterna för året före justeringsåret då inte är tillgängliga, används uppgifterna från föregående år. I samband med utredningen av kostnadsfördelningen kan den inbördes avvägningen av bestämningsgrunderna för statsandelen ändras så att den motsvarar de förändringar som inträffat i servicebehovet.

19 §

Uppbörd av skillnaden mellan utjämningsposterna och statsandelen

Om den statsandel som enligt denna lag beviljats kommunen för driftskostnader är mindre än de markbelopp som enligt 17 § 2 mom. och 31 § 4 mom. lagen om statsandelar till kommunerna skall dras av från den, skall kommunen betala skillnaden till staten. Skillnaden uppbärs i lika stora poster senast den 11 varje månad, om inte vederbörande ministerium på grundval av att skillnaden är liten eller av någon annan särskild orsak bestämmer något annat.

*Gällande lydelse**Föreslagen lydelse*

46 §

46 §

*Tillämpning av tidigare stadganden**Tillämpning av tidigare stadganden*

För kostnader som har uppkommit innan denna lag träder i kraft betalas statsandel enligt de bestämmelser som gäller vid ikraftträdandet. Slutposterna av statsandelen för driftskostnader som har uppkommit innan denna lag träder i kraft betalas dock årligen i lika stora poster under 1993—1997. Av de på detta sätt periodiserade slutposterna betalas 1994 års post dock först 1999.

För kostnader som har uppkommit innan denna lag träder i kraft betalas statsandel enligt de bestämmelser som gäller vid ikraftträdandet. Slutposterna av statsandelen för driftskostnader som har uppkommit innan denna lag träder i kraft betalas dock årligen i lika stora poster under 1993—1997. Av de på detta sätt periodiserade slutposterna betalas 1994 års post dock först 2000.

*Denna lag träder i kraft den 1999.
Den kostnadsfördelning mellan staten och kommunerna som avses i 18 § utreds första gången 2000.*

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.
